

Toim. Tuula Mikkola ja
Marianne Roivas

TYÖSTE

Mielekästä arkea Myllypuroon

Kokemuksia Työste-hankkeen
alkutaipaleelta

Toim. Tuula Mikkola ja
Marianne Roivas

Mielekästä arkea Myllypuroon

Kokemuksia Työste-hankkeen
alkutaipaleelta

Työelämän ulkopuolella olevien työelämävalmiuksien ja
työllistymisedellytysten vahvistaminen siltaustoiminnan avulla -hanke

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017

© Tekijät ja Metropolia Ammattikorkeakoulu

Julkaisija

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017

Ulkoasu ja taitto

Unigrafia

ISBN 978-952-328-007-6 (nid.)

ISBN 978-952-328-008-3 (PDF)

Painopaikka

Unigrafia, Helsinki 2017

Verkkojulkaisu on luettavissa Metropolia Ammattikorkeakoulun sivuilla (<http://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/organisaatio/osaamisalueet/osallistuminen-ja-toimintakyky/>).

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SISÄLLYS

Esipuhe.....	4
Uudenlaista toimintatapaa kehittämässä – työelämävalmiuksien vahvistamista arjen toiminnassa	7
Vaikka osaamista olisi, myyminen ei osajalta aina onnistu.....	12
Osallisuutta ja toimijuutta vahvistamassa	15
Kävelyporukat kiinnostavat Myllypurossa	19
Yhdessä ilman ikärajaa – kokemuksia Sitaattiprojektista ja sananlaskujen jakamisesta eri sukupolvien kesken	21
Ei pysty, ei jaksa, ei osaa – haasteita ja uskon puutetta matkalla kohti entistä parempaa Myllypuroa	26
TOPI auttaa tarkastelemaan omaa työ- ja toimintakykyä erilaisissa tilanteissa	32
Digitalisaatio osallisuuden mahdollistajana.....	36
Yhdessä toimiminen rakentaa siltoja – loppusanat	44
Mikrokirjan laatimiseen osallistuneet.....	46

ESIPUHE

Tuula Mikkola ja Elisa Mäkinen

Kädessäsi on Työste-hankkeen ensimmäinen mikrokirja, jossa hankkeen toimijat ja osallistujat kuvaavat ensimmäisen toimintavuoden aikana työelämän ulkopuolella olevien ja ikäihmisten yhteistoiminnassa syntyneitä tuloksia ja tuotoksia Myllypuron alueen kehittämisessä.

Työste eli Työelämän ulkopuolella olevien työelämävalmiuksien ja työllistymisedellytysten vahvistaminen siltaustoiminnan avulla -hanke toteutuu Myllypurossa ajalla 1.10.2015–30.9.2017. Hanke tähtää asukkaiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistamiseen. Toimijoita ovat Metropolia Ammattikorkeakoulu, Myllypuro Seura ry, Herttoniemen seurakunta, Itä-Helsingin Lähimmäistyö Hely ry ja Digital Living International Oy. Hanketta rahoittaa EU:n sosiaalirahasto ja ELY-keskus.

Myllypuro on Helsingin 45. kaupunginosaan Vartiokylään kuuluva osa-alue Itä-Helsingissä. Se sijoittuu Kehä I:n ja Itäkeskuksen viereen ja muodostaa oman peruspiirinsä. Myllypuro on rakennettu 1960–1970-luvulla, ja siellä asuu noin 10 000 henkilöä. Myllypurossa on pitkät asukas-, yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan perinteet. Alueella toimii lukuisia erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä. Alueen aktiivista toimintaa kuvaa muun muassa se,

että 50-vuotiaaseen Myllypuro-Seuraan kuuluu yhteensä 18 jäsenyhdistystä.

Asukkaiden näkökulmasta Myllypuron sydän on alueen keskustassa, metroaseman vieressä sijaitseva uusi, vuonna 2010 rakennettu ostoskeskus, jossa sijaitsevat myös asukastalo Mylläri ja mediakirjasto. Myllypuro-Seura ja paikalliset yhdistykset ovat olleet Työste-hankkeen tärkeitä kumppaneita. Asukastalo Mylläri on ollut myös yksi Työste-hankkeen toimintapaikoista.

Työste-hankkeen tarkoituksena on saattaa yhteen myllypurolaisia työelämän ulkopuolella olevia asukkaita ja ikäihmisiä sekä tarjota heille mahdollisuus kehittää yhdessä omaa asuin- aluettaan tuottamalla mielekästä arjen toimintaa yhdessä alueen palveluntuottajien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhdessä toimiminen vahvistaa hyvinvoinnin kokemusta, kun voi kokea tekevänsä jotain merkityksellistä paitsi itseään, myös toisia varten.

Hankkeen toiminta perustuu siltaustoimintaan, jossa haluttua synnyttää

- ratkaisuja ja toimintaa, joilla edistetään työtä vailla olevien työelämävalmiuksia ja työllistymisedellytyksiä
- kiinnittymiskohtia työelämään ja asuinympäristöön
- yhteisöllisyyttä ja arjen perusrytmiä
- sukupolvien välisten kohtaamisten lisääntymistä
- virtuaalinen verkkotyöväline ja -alusta yhteistoiminnan ja kohtaamisen mahdollistamiseksi ja tukemiseksi sekä
- välineitä työ- ja toimintakyvyn itsearviointiin.

Toiminta käynnistyi marraskuussa 2015 kick off -tilaisuudella, johon osallistui innokkaita myllypurolaisia toimijoita, asukkaita ja eri yhdistysten edustajia. Vuonna 2016 toiminta on jatkunut joka kuukausi kokoontuneissa työ- ja ideapajoissa, joissa työelämän ulkopuolella olevat ja ikäihmiset ovat yhteiskehittäneet muun muassa kävelyporukkatoimintaa ja Sitaattiprojektin sananlaskujen jakamiseksi eri sukupolvien välillä. Tästä mikrokirjasta voit lukea lisää näistä ja myös muista Työsteen toiminnan tavoitteista ja tähän mennessä saavutetuista tuloksista.

Uudenlaista toiminta- tapaa kehittämässä – työelämävalmiuksien vahvistamista arjen toiminnassa

Elisa Mäkinen

Työelämässä olevilta vaaditaan yhtäältä kaikille yhteisiä työelämävalmiuksia, toisaalta erikoistuneita, työn mukaan määräytyviä valmiuksia. Mielenkiintoista on, että työelämässä selviytymisen kannalta yhä enemmän painotetaan ns. yleisiä, kaikille yhteisiä työelämävalmiuksia. Niitä pidetään jopa tärkeämpänä kuin ammattispesifejä tekijöitä. Tarvitaanko työelämävalmiuksien vahvistamiseen perinteinen työpaikka tai koulutus vai voidaanko työelämävalmiuksia vahvistaa vaikkapa omassa arjessa ja omassa elinympäristössä?

Työnantajat pitävät työntekijän rekrytointitilanteessa tärkeinä asioina luotettavuutta, yhteistyökykyä, kommunikointitaitoja, kykyä ymmärtää työnsä tärkeys, ongelmanratkaisutaitoja, tilannetajua, päätöksentekokykyä, kykyä ottaa haltuun uusia asiakokonaisuuksia sekä koulutusta sopivalta alalta. Tutkimusten mukaan

yleiset työelämävalmiudet liittyvät elämänhallintaan, kommunikointitaitoihin, ihmisten ja tehtävien johtamiseen sekä innovatiivisuuteen ja muutosten hallintaan.

Mitä ja miten työelämävalmiuksia voidaan vahvistaa, kun ei olla työssä tai koulussa?

Perinteisesti työelämävalmiuksien kehittämisen ajatellaan tapahtuvan koulutuksessa ja työpaikoilla. Entä jos ihminen ei ole koulutuksessa eikä työssä – missä työelämävalmiuksia silloin voidaan vahvistaa? Voisiko asuinalueelle rakentua toimintatapa, johon osallistumalla myös työelämävalmiudet kehittyvät? Ja mitä se olisi käytännössä?

Työste-hankkeessa ovat siihen osallistuneet Myllypuron asukkaat ensin työpajoissa ideoineet ja sitten suunnitelleet ja vieneet kokeiluihin toimintoja, joita he itse pitävät tärkeinä itselleen ja asuinalueelleen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn näkökulmasta. Projektityöntekijöiden tehtävänä on ollut kehittämistoiminnan mahdollistaminen ja tukeminen. Hankkeen alkuvaiheessa konkreettisia esimerkkejä kokeiluista ovat olleet muun muassa kävelyporukat, yhteisöllinen ruokailu, kivijalkatoiminta ja perinneleikit.

Näiden suunnittelu ja toteutus ovat vaatineet osallistujilta organisointikykyä, ajanhallintakykyä ja ongelmanratkaisutaitoja. Nämä ovat puolestaan elämänhallintataitoja, jotka ovat oleellinen osa yleisiä työelämävalmiuksia. Toimintaan osallistuminen on vaatinut myös vuorovaikutustaitoja, kuuntelutaitoa ja viestintätaitoa. Nämä ovat yleisiin työelämävalmiuksiin kuuluvia kom-

munikointitaitoja. Toiminta on edellyttänyt myös koordinoitukykyä, päätöksentekoa, suunnittelua ja organisointia. Kyse on ihmisten ja tehtävien johtamisesta, jälleen tärkeästä työelämävalmiudesta. Kokeilujen ideointi ja totuuksien suunnittelu ovat vaatineet luovuutta, muutosherkkyyttä, hahmottamiskykyä ja visiointia. Kyse on tällöin innovatiivisuudesta ja muutosten hallinnasta, jotka myös ovat osa työelämävalmiuksia.

Työste-hankkeessa on yhdessä konkretisoitu vaihtoehtoinen toimintatapa työelämävalmiuksien vahvistamiseen silloin, kun ihminen on työelämän ulkopuolella. Hanketoimintaan on sen alkuvaiheessa osallistunut lähinnä Myllypuron ikäihmisiä, joiden panos uuden toimintatavan kehittämiseksi on ollut erittäin arvokasta. Ikäihmiset ovat tuoneet mukanaan omassa työelämässään rakentunutta tietoa ja taitoa. Työikäisiä, työelämän ulkopuolella olevia toivotaan entistä enemmän lisää mukaan, jotta toimintatavasta rakentuisi mahdollisimman hyvin kaikkia hyödyttävä.

Mitä osallistuminen asuinalueen yhteisen toiminnan kehittämiseen on merkinnyt?

Osa kehittämistoimintaan osallistuneista (n=11) asukkaista arvioi, mitä osallistuminen oman asuinalueen toiminnan kehittämiseen on merkinnyt heille. Lähes jokainen oli kokenut, että oma tekeminen on ollut merkityksellistä ja että on pystynyt vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Suurin osa vastasi, että on pystynyt tavoittelemaan itselleen tärkeitä asioita, on ollut tarpeellinen muille ihmisille, on saanut myönteistä palautetta tekemisestään,

kuulunut itselleen tärkeään ryhmään ja kokenut, että häneen luotetaan.

Edellä kuvatut asiat kuvaavat osallisuuden kokemusta. Tässä yhteydessä kyse on osallisuudesta yhdessä tapahtuvaan, omaan asuinalueeseen liittyvään kehittämistoimintaan. Vahva osallisuuden kokemus on puolestaan hyvinvointia lisäävä asia.

Yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys ovat tutkimuksissa osoittautuneet myös työllistymistä edistäviksi tekijöiksi. Tämä korostuu etenkin pitkäaikaistyöttömien kohdalla. Yhteisöllisyys näyttää lisäävän aktiivisuutta. Pitkäaikaistyöttömät pitivät sitä ikään kuin työllistymisen esiasteena, joka kiinnittää heidät toimintaan ja jonka avulla pyritään pienin askelin kohti työelämää.

Tulevaisuus ja roolien muutokset

Työste-hankkeeseen osallistuvilla ikäihmisillä ja työelämän ulkopuolella olevilla henkilöillä on perinteiseen nähden kehittämistoiminnassa erilainen rooli. He eivät ole pelkästään tiedon tuottajia tai asiakkaita, jotka osallistetaan mukaan, vaan he ovat kumppaneita tai jopa kehittäjiä, joiden tekemää kehittämistoimintaa projektityöntekijät mahdollistavat ja tukevat. Tämä muutos ei ole tapahtunut hetkessä ja helposti. Roolin muuttuminen kohteesta kehittäjäksi vaatii aikaa oppia uutta ja pois vanhasta. Se edellyttää turvallista ja luottamuksellista ilmapiiriä sekä arvokkuuden ja merkityksellisyyden kokemusta.

Hankkeessa syntyneet kokeilut, esimerkiksi kävelyporukat, voisi nähdä myös eräänlaisina vaihtoehtoisina hyvinvointipalvelu-

jen tuottamisen alkuina. Palveluun liitetään yleisellä tasolla seuraavat ominaispiirteet: palvelut ovat ainakin osaksi aineettomia, ne ovat prosesseja tai toimintasarjoja, niitä kulutetaan (tai koetaan) samanaikaisesti, kun niitä tuotetaan, ja käyttäessään palveluja asiakas itse osallistuu palvelutapahtuman tuottamiseen. Ikäihmiset ja työelämän ulkopuolella olevat ovat kehittäneet virallisen palvelujärjestelmän ulkopuolella hyvinvointia ja toimintakykyä tukevaa toimintaa, johon on liittynyt heidän itsensä lisäksi muita alueen asukkaita. Onko kyseessä siis myös toisenlainen hyvinvointipalvelun kehittäminen, jonka yhteydessä opitaan työelämävalmiuksia?

Kirjallisuutta

Hanhinen, Taina 2010. Työelämäosaaminen – kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Acta Universitatis Tamperensis 1571. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.

Paatsalo, Mia 2016. ”No yks tavote on tietenki työllistyä.” Helsingin työttömät ry:n kouluttajien näkemyksiä työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta. Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. Saatavissa osoitteessa: <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/162896>>.

Raij, Katariina – Kallioinen, Outi 2013. Työelämäosaaminen – mitä se on? Ammattikasvatuksen aikakauskirja 15 (4), s. 6. OKKA-säätiö.

Ruohotie, Pekka 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY.

Vaikka osaamista olisi, myyminen ei osaajalta aina onnistu

**Haastateltavana Esa Ruoho,
kirjoittajana Kristian Pesti**

Haastattelun omakohtainen kokemus työttömyysjaksoista ja työelämän ulkopuolella olemisesta kuvaa henkilökohtaisella tasolla työelämävalmiuksien ylläpitämisen haasteita. Oman alansa harjaantunut osaaja voi löytää itsensä pitkien työttömyysjaksojen keskeltä ja työkyvyttömyyden partaalta. Miten pitää yllä omaa motivaatiota ja uskoa omiin kykyihin? Miten tehdä oma osaaminen näkyväksi?

Olen tällä hetkellä töissä palkkatuella Helsingin Työttömät ry:ssä. Tämä työsuhte kestää vielä noin neljä kuukautta, jonka jälkeen olen jälleen mahdollisesti työttömänä. Työuralleni kuuluu pidempiä työjaksoja, mutta myös pitkää työttömyyttä.

Harrastus- ja koulutustaustaltani olen IT-puolen osaaja. Suurimpana esteenä työllistymiselleni näen tällä hetkellä sen, että en osaa myydä ja markkinoida itseäni tarpeeksi tehokkaasti.

Laaja-alainen taitojeni ja osaamiseni ansiosta sain varmasti töitä useista yrityksistä, mutta ne eivät sijoitu tarkasti minkään geneerisen nimikkeen alle. Erottuminen massasta hakemusvaiheessa tai haastattelijan vakuuttaminen omista taidos-

tani ovat minulle kuitenkin haasteita, joiden vuoksi en saa välitettyä tarkkaa kuvaa osaamisestani yrityksiin päättävillä tahoilla.

Työttömän arkea ja toivottoman tuntuista työnhakua

Pitkä työttömyys ja jatkuva työnhaku on hyvin turhauttavaa. Huonosti suunnitellut hakukaavakkeet vaativat oman työkokemuksen listaamista käsin uudestaan ja uudestaan, avoimet työpaikat ovat täynnä kuukauden määräaikaishakemuksia ja 10 tunnin viikkotyöajalla varustettuja paikkoja. Paljon turhaa vaivaa ja etsimistä. Luokusten hakemusten jälkeen iskee toivottomuus. Pääsenkö enää koskaan pitkäaikaiseen työsuhteeseen?

Työttömyydestä johtuva rutiinien puutostila passivoi. Stressitilat hakemuksista ja työttömyydestä vaikuttavat jokapäiväiseen elämään. Työttömäksi jäädessä olisi ehkä kaivannut jonkinlaista valmennusta – miten olla työttömänä, miten pitää päivärytmistä ja rutiineista kiinni, miten jaksaa etsiä töitä vaikka hakemuksiin ei tule vastauksia. Jos työpaikka löytyy, ovatko työelämätaidot vielä kunnossa? Työttömyyden jatkuessa valmennus työelämään palaamisesta voisi myös olla paikallaan.

Ilman työtä jatkuvassa työelämävalmiudessa

On vaikea kuvitella, miten ihminen, jolla ei ole suurta kiinnostusta ja harrastuneisuutta omaa alaansa kohtaan, pystyy motivoimaan itseään työelämävalmiuksiensa ylläpitämiseksi. Olen kiinnostunut tekniikasta ja ohjelmistojen testaamisesta sekä pi-

dän muiden auttamisesta tietotekniikan käytössä. Päivittäin pidän yllä työelämätaitojani, koska omaalani on minulle intohimo.

Yrittäjyys on asia, jota olen miettinyt useaan otteeseen. Työttömyyden aiheuttama aikaansaamattomuuden olotila kuitenkin vaikeuttaa yrittäjyyden vakavaa pohtimista ja paperitöiden aloittamista. Pärjäisikö sitä silloinkaan vai joutuisiko entistäkin vaikeampaan tilanteeseen? Jonkinlainen kansalaispalkkajärjestelmä voisi antaa minulle mahdollisuuden kokeilla yrittäjyyttä matalammalla kynnyksellä.

Työttömänä oma-aloitteisiin projekteihin oman työllistymisen edistämiseksi rohkaistaan varsin vähän. Olen esimerkiksi levyttänyt musiikkia omakustanteisesti, jotta olisin saanut sitä kautta työllistettyä itseni. Valitettavasti projektin päätteeksi tukien suhteen kävikin huonosti, ja nyt uskallus yrittää uudelleen jotain samantapaista on aika matalalla. Entä jos tällaisiin kokeiluihin tulisivatkin apu esimerkiksi "työttömän starttirahasta" mahdollisten sanktioiden sijaan?

Ratkaisujen kautta takaisin

Toivoisin pystyvän elättämään itseni intohimollani ja olemaan taidoillani muille hyödyksi. Olen pohtinut tapoja markkinoida itseäni ja esimerkiksi tehdä CV:stäni visuaalisesti näyttävän ja entistä selkeämmän.

Vaikka välillä työnhaku toivottomalta tuntuukin, jatkan yrittämistä. Jatkan pohtimista. Miten voisin paremmin erottua joukosta? Miten voisin tuoda osaamiseni paremmin esille? Miten voin varmistaa, että olen valmiina työelämään, kun kutsu takaisin tulee?

Osallisuutta ja toimijuutta vahvistamassa

Tuula Mikkola

Mahdollisuus osallisuuteen ja toimijuuteen on keskeinen osa yksilön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Osallisuus ja toimijuus ovat myös osattomuuden ja yhteiskunnan ulkopuolella olemisen vastakohtia. Työste-hankkeessa osallisuutta ja toimijuutta vahvistetaan yhteisellä toiminnalla ja osallistumalla oman asuinalueen ja mielekkään arjen kehittämiseen.

Osallisuutta voidaan määritellä sekä yhteiskunnan ja yhteisön että yksilön oman kokemuksen näkökulmasta. Siinä on kyse oikeudesta kansalaisuuteen ja kuulumiseen omaan yhteisöön. Osallisuuden kokemus liittyy ja vahvistuu yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteesta, joka syntyy esimerkiksi osallistumalla työhön, harrastuksiin, vapaaehtoistoimintaan, kansalaisjärjestötoimintaan tai yleensä erilaiseen ja eritasoiseen yhteiskunnalliseen vaikuttamistoimintaan omassa yhteisössään. Osallisuudessa on keskeistä se, että yksilö kokee pystyvänsä itse vaikuttamaan omaan elämäänsä ja ympäristöönsä. Hän kokee itsensä tarpeelliseksi, ja hänellä on mahdollisuus sitoutua yhteiseen toimintaan, ottaa siitä vastuuta sekä vaikuttaa omaan ja muiden hyvinvointiin ja sen edistämiseen.

Toimijuus liittyy myös yksilön mahdollisuuksiin osallistua ja toimia omassa ympäristössään ja tulla hyväksytyksi yhteisön jäsenenä omana itsenään, yksilöllisine toiveineen ja tarpeineen. Toimijuus vahvistuu yksilön rakentaessa omaa elämäänsä ja tulevaisuuttaan oman elämänhistoriansa ja ympäristönsä tuottamien resurssien ja mahdollisuuksien puitteissa. Toimijuus perustuu yksilön näkemiseen ja kohtaamiseen aktiivisena toimijana ja oman yhteisönsä täysivaltaisena jäsenenä riippumatta hänen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintakyvystään. Toimijuutta ei kuitenkaan pidä nähdä vain yksilön ominaisuutena, vaan se on riippuvainen ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisön rakenteista, niiden antamista mahdollisuuksista ja tuottamista esteistä. Toimijuuden mahdollistamassa on kyse yksilön kulloisenkin elämäntilanteen valinnanmahdollisuuksista, pakoista ja resursseista sekä niiden muodoista, ehdoista, saavutettavuudesta ja käytettävyydestä.

Yksilön toimijuutta ja sen muodostumista osana hänen toimintaansa kuvaavat toimijuuden modaliteetit: mitä yksilö haluaa tehdä, mitä hän kykenee tekemään, mitä hän osaa tehdä, mitä hän tuntee tekevänsä, mitä hän voi tehdä ja mitä hänen täytyy tehdä. Toimijuuden modaliteetit ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja kytköksessä toisiinsa – esimerkiksi jos yksilö tuntee haluavansa tehdä jotakin, hänen täytyy myös osata tehdä se. Yksilö rakentaa omaa toimijuuttaan omassa toiminnassaan yhteisönsä jäsenenä, yhdessä muiden kanssa, oman elämäntilanteensa ja ympäristön asettamien ehtojen välisessä vuorovaikutuksessa. Toimijuus rakentuu myös yksilön ja ympä-

röivän yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Omalla toiminnallaan yksilö voi muuttaa ympäristön ehtoja, ja ympäristön ehtoja muuttamalla voidaan vaikuttaa yksilön mahdollisuuksiin ja toimijuuteen.

Osallisuuden ja toimijuuden mahdollistaminen Työste-hankkeen toiminnassa

Työste-hankkeessa osallistujat ovat kehittäneet erilaista omaa mielekästä arkea tuottavaa toimintaa, jota tässä mikrokirjassa jatkossa kuvataan. Toiminnan väliarvioinnissa tutkittiin ja kysyttiin osallistujien kokemuksia, joita sitten arvioitiin muun muassa osallisuuden ja toimijuuden vahvistumisen näkökulmista.

Työste -hankkeessa on syntynyt osallistujia voimaannuttavaa ”pöhinää” ja toimintaa. Oma tekeminen on vahvistanut uskoa omiin voimavaroihin ja kykyihin. Yhteinen tekeminen on vahvistanut osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusta. Osallistujat ovat toiminnallaan kyenneet kehittämään mielekästä arjen toimintaa omalla asuinalueellaan ja voineet näin vahvistaa omaa ja toisten hyvinvointia. Toimijat ovat tunteneet olevansa tarpeellisia omassa yhteisössään. He ovat voineet hyödyntää omaa aikaisempaan osaamistaan ja kokemustaan yhteiseksi eduksi.

Työste-hankkeen toiminnan kautta osallistujat ovat näkyneet ja vaikuttaneet Myllypuron alueella osallistumalla alueen erilaisiin tapahtumiin. Osallistujat ovat kokeneet, että yhteisellä toiminnalla he ovat kyenneet olemaan osallisia omassa yhteisössään ja edustaneet laajempaa ryhmää. Yhteisellä toiminnalla on

ollut konkreettista merkitystä alueen yhteisen hyvän vahvistamisessa.

Digitalisaation kehittäminen antaa mahdollisuuksia. Alueen tarpeista ja käyttäjistä lähtevä digitaalinen verkko helpottaa yhteistä toimintaa. Se lisää eri toimijoiden saavutettavuutta ja yksinkertaistaa monimutkaisia yhteistyöverkostoja

Osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen alueella merkitsee sitä, että yhteisössä on voimaa. Yhteisessä toiminnassa on mukana erilaisia, eri-ikäisiä ja taustaisia yksilöitä, joilla on erilaiset elämänhistoriat ja -kokemukset. Ryhmän jäsenet auttavat toisiaan ja mahdollistavat keskinäisen kanssakäymisen, yhteisöllisyyden, vuorovaikutuksen, vastavuoroisen auttamisen, esimerkiksi naapuriavun ja yhteenkuulumisen kokemisen.

Kirjallisuutta

Isola, Anna-Mari 2016. Autonomia, demokratia ja yhteiset: osallisuuden paikallinen edistäminen. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016): 5, 595–600.

Jyrkämä, Jyrki 2007. Toimijuus ja toimintatilanteet – aineksia ikääntyneen arjen tutkimiseen. Teoksessa Seppänen, Marjaana, Karisto, Antti & Kröger, Teppo (toim.). Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Leeman, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016): 5, 586–594.

Kävelyporukat kiinnostavat Myllypurossa

Mari Heitto ja Kaija Kekäläinen

Työste-hankkeen ideapajassa ikäihmiset ja työelämän ulkopuolella olevat ovat yhdessä ideoineet ja kehittäneet kävelyporukatoimintaa. Kävelyporukka lähtee yhdessä viikoittaiselle kävelylenkille Myllypuron ympäristöön. Seuraavassa kuvataan toimintaa osallistujien haastattelujen pohjalta.

Työsteessä kehitetään mielekästä toimintaa ja hyvää arkea omaan asuinympäristöön myllypurolaisten kanssa. Yhdessä suunnittelua on mahdollistettu järjestämällä säännöllisiä ideapajoja, joissa osallistujat ovat kypsyttelleet syntyneitä ideoita kokeiltavaksi. Kokeiluilla tarkoitetaan Työsteessä sitä, että ideoita lähdetään viemään käytäntöön pienten tekojen kautta. Kokeiluista oppien kehitetään toimintaa eteenpäin tavoitteena juurruttaa niitä Myllypurossa ihmisiä, yhdistyksiä, toimintoja yhdistäen ja tukien.

Työsteen kick off -tilaisuudesta lähtien ideapajoissa on ollut esillä yhteisen kävelytoiminnan käynnistäminen. Kävelytoiminta oli kokeiluista ensimmäinen, ja osallistujat nimesivät sen kävelyporukaksi. Hankkeessa toimiva opiskelija otti aluksi vetovastuun muun muassa yhteisen ajan ja tiedottamisen osalta. Myllypuoro-

seuran juuri julkaisemaa Myllypuron kävelyreittiopasta käytettiin toiminnan pohjana. Myllypuron alueen historiaan tutustuminen syvensi joillekin osallistujille toiminnan merkityksellisyyttä, kun taas yhdessä oleminen oli merkityksellistä jo itsessään toisille.

Kokeilun perusteella näyttäisi siltä, että yhdessä ideoitu ja suunniteltu toiminta koettiin merkityksellisenä, jolloin toimintaan sitouduttiin. Opiskelijan tuki kokeilun alussa mahdollisti toiminnan rutiinin löytymisen. Rutiinia lähdettiin rakentamaan srk:n keskiviikkolounaan yhteyteen. Toiminnan mielekkyys yhdisti ja sitoutti osallistujia siten, että toiminta jatkui kävelyporukan yhteisvoimin kahden osallistujan ottaessa vastuun opiskelijan siirtyessä sivuun. Jatkuva vakiintunut toiminta mahdollistaa uusien mukaantulon kävelyporukkaan. Kävelyporukkatoimintaa on mahdollista laajentaa uusien mukaan tulijoiden myötä.

Yhdessä ilman ikärajaa – kokemuksia Sitaattiprojektista ja sananlaskujen jakamisesta eri sukupolvien kesken

Sirpa Ritvanen ja Riia Karhu

Työste-hanke teki syksyllä 2016 yhteistyötä Ikä-instituutin Yhdessä ilman ikärajaa -hankkeen kanssa. Yhteistyö antoi mahdollisuuden toteuttaa käytännössä Työste-hankkeen ideapajoissa kehiteltyä ajatusta sananlaskujen jakamisesta eri sukupolvien välillä. Seuraavassa kuvataan idean äitien ja sanansaattajien, Sirpan ja Pirkon, haastattelujen pohjalta sananlaskuista syntyneen Sitaattiprojektin toteutumista ja yhteistyötä Yläkiven senioritalon asukkaiden ja Myllypuron peruskoulun yläasteen oppilaiden välillä ja vähän muuallakin Myllypurossa.

Sitaattiprojektin tavoitteena on lähestyä nykynuoria ”vanhan kansan” sananlaskujen avulla sekä päästä tutustumaan nuorten kulttuuriin. Toivomuksena on, että Yläkiven senioritalon asukkaat esittävät vanhoja, perinteisiä sananlaskuja Myllypuron yläasteen oppilaille, jotka ideoivat sananlaskuista ja niiden merkityksistä

omia versioitaan tämän päivän nuorten käyttämällä puhekielellä. Tämän jälkeen nuoret esittäisivät tulkintansa sananlaskujen merkityksistä nuorten omalla puhutavalla ikäihmisille.

Projektissa ovat mukana Yläkiven senioritalon asukkaiden lisäksi Sirpa Ritvanen ja Pirkko Toikka, Myllypuron yläasteen äidinkielen opettaja Elina Ojala sekä Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttipiskelija Riia Karhu. Tämä artikkeli on koostettu Sirpan ja Pirkon haastatteluista Riian avustuksella.

Mitä on jo tehty?

Peruskoulun yläasteen ja ikäihmisten välinen yhteistyö käynnistyi syksyllä 2016. Seniorit Sirpa ja Pirkko olivat saaneet kutsun vierailulla koululla syyskuussa oppilaiden järjestämässä haastattelutilaisuudessa.

Hyvin suunniteltu ja toteutettu tilaisuus sekä oppilaiden esittämät harkitut kysymykset olivat mieleenpainuva kokemus kaikille osallistujille, niin Sirpalle ja Pirkolle kuin oppilaille. Suuri ikäero ei tuntunut olevan esteenä vaan se pikemminkin herätti uteliaisuutta kuulla ja saada tietää toisten ajatuksia.

Ystävällinen vastaanotto koulun tiloissa sulatti vierailijoiden arkuuden astua eilisen edustajina tulevaisuuden eteen. ”Yhdessä ilman ikärajaa” sai uuden konkreettisen merkityksen.

Minkälaisia kokemuksia on yhteistyöstä?

Toinen merkittävä tapahtuma oli syyskuussa 2016 pidetty Myllypuro-päivä. Jo kerättyjen sananlaskujen lisäksi oli tehtävänä

houkutella markkinaväkeä muistelemaan, mitä neuvoja heidän isovanhempansa olivat elämänohjeiksi antaneet.

Saalis oli melkoinen: 49 hyvää, vieläkin käyttökelpoista vedenpitävää neuvoa kertyi nätisti Työste-projektin laariin. Tästä lämmin kiitos kaikille keräykseen osallistujille.

Tuntuu hyvältä huomata, että yhteistyöhalukkuutta kyllä löytyy, eivätkä vanhat sanonnat ja sananlaskut mihinkään ole hävinneet. Toiveena on, että nuoret innostuvat vanhoista sananlaskuista ja ryhtyisivät laatimaan niistä tämän päivän puhekielisiä päivityksiä omaksi ja ikäihmisten iloksi.

Mitä hyötyä projektista on ollut yleisesti?

Sirpan ja Pirkon saaman palautteen ja kokemuksen pohjalta tuntuu siltä, että Sitaattiprojektista on ollut hyötyä kaikille osapuolille. Työste-hankeessa esitetty ajatus sananlaskuista ja sitä useilta tahoilta tulleet ja tukeneet kädenojennukset ovat antaneet idean idulle voimaa kasvaa oraalle.

Sitaattiprojekti on tuonut myös tullessaan tervetullutta yhteydenpitoa Myllypuron asukkaiden, ikäihmisten ja nuorten, välille. Myllypurossa järjestetyt tapahtumat saavat ihmiset liikkeelle ja helpottavat osallistumista muun muassa Sitaattiprojektin toimintaan. Projektiin osallistuneiden näkökulmasta yksi kaikkein tärkeimpiä hyötynäkökohtia on se, että yleisesti myös henkilökohtaisella tasolla saa nähdä ja tulla nähdyksi sekä kuulla ja tulla kuulluksi.

Mitä olen saanut Työste-hankeesta ja Sitaattiprojektista?

Sirpalle Työsteen-hanke on ja on ollut enemmän kuin harrastus. Eläkeläisen näkökulmasta toiminta Työste-hankeessa on antanut tärkeään kanavan yhteyksien luomiseen uusiin ihmisiin. Hankkeen ja Sitaattiprojektin aikana hän on kokenut mielekkääksi tekemisen, uuden oppimisen, ja mukana olemisen virkistävän vaikutuksen arkeen. Ja ennen kaikkea tämä on ollut hieno mahdollisuus saada uusia ystäviä, kohdata ympäristöä sekä olla avuksi niin pitkään kuin voimia ja terveyttä riittää.

”Vanhuuttaan ei niin huomaa, jos voi pitää yhteyksiä myös itseään nuorempaan väkeen. He ovat kiinni tässä ajassa ja tuovat terveisiä siitä, missä mennään, vaikka rattaisia alkaisi jo hierontaa vähän hiekkaa”, Sirpa kertoo.

Pirkon mielestä olemme menossa tasa-arvoisempaan suuntaan vanhojen ja nuorten kesken. Hän toivoo sitä edelleen muidenkin erityisryhmien kesken. Myllypurossa on paljon erikielisiä ja eri kansallisuuksia edustavia oppilaita. Hän uskoo tai ainakin toivoo, että vähitellen sopeudumme paremmin toisiimme. Ikäihmiset, sodan kokeneet ja toisaalta täällä syrjäisessä Suomessa kasvaneet vanhemmat ovat olleet melko varovaisia ja ennakkoluuloisia ”vieraita” kohtaan. Ehkä tehdyt ulkomaanmatkat ovat vähän avartaneet maailmankuvaa?

Miten työskentelyä voisi jatkaa?

Toivottavasti Sitaattiprojekti tulee toistuvaksi käytännöksi Myllypuron peruskoulun yläasteella jo ensi kevään 2017 aikana. Nuorten ja ikäihmisten välinen yhteistyö on tänä syksynä 2016 lähtenyt lupaavasti käyntiin. Myös yhteistyö muiden ikäluokkien ja eri tahojen välillä kiinnostaisi Sitaattiprojektin sanansaattajia. Ideoita jatketaan siitä, voisiko sananlaskujen jakamista sukupolvien välillä toteuttaa myös muissa työpajoissa yhteistyössä Myllypurossa toimivien tahojen ja yhdistysten kanssa, esimerkiksi Aurinkoisen hymyssä tai Sampolassa. Olisi myös mielenkiintoista kerätä muiden kulttuurien ”vanhan kansan” sananlaskuja ja keskustella niistä tarkemmin heidän kanssaan.

Yhteistyö Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa jatkuu myös ensi vuonna, ja siitä ollaan kiitollisia. Metropolian toimintaterapian ja vanhustyön opiskelijat ovat mukana Työste-hankkeen erilaisissa projekteissa sekä järjestävät asukkailla myös muuta ohjelmaa. Syksyllä 2016 opiskelijat ovat pitäneet tiedotustilaisuuksia esimerkiksi aivoterveystestä, siitä, miten omaa muistia voi virkistää, ja liikunnan, ravitsemuksen sekä unen merkityksestä mielen hyvinvointiin. Toivottavasti Sitaattiprojekti kirvoittaa opiskelijayhteistyötä myös ensi vuonna 2017!

Ei pysty, ei jaksa, ei osaa – haasteita ja uskon puutetta matkalla kohti entistä parempaa Myllypuroa

Kristian Pesti ja Anu Lindholm

Uudet tuulet ja toimintamallit haastavat työntekijät, mutta myös asukkaat. Mitä haasteita on Työste-hankkeen varrella kohdattu ja mitä niistä voisi oppia?

Tämän kirjan alkulehdiltä on ollut luettavissa Työste-hankkeen uudenlaisesta toimintatavasta: kysytään ihmisiltä itseltään, mitä he haluavat. Tämä hieno periaate, jossa ammattilaiset eivät päättäne, mikä on ihmiselle parhaaksi, on ohjannut kaikkea hankkeen tekemistä. Hanketoimijoilta paneutuminen uusiin periaatteisiin on vaatinut työtä ja vanhojen toimintatapojen sekä rakenteiden uudelleen miettimistä.

Haasteet eivät kuitenkaan ole rajoittuneet hanketyöntekijöihin. Uusi toimintatapa on vaatinut totuttelua myös hankkeeseen osallistuneilta ihmisiltä. Nykymuotoisessa palvelujärjestelmässä yhtenä ongelmakohtana on sen passivoiva vaikutus. Ihmiselle

kerrotaan palvelujärjestelmän kautta, mitä hänen pitää tehdä ja miten. Palvelujärjestelmä tietää, mikä on ihmiselle parhaaksi. Kun on tähän tottunut, voi viedä aikaa, ennen kuin löytyy rohkeutta ja halua miettiä, mikä oikeasti auttaisi omassa tilanteessa eteenpäin.

Hankkeen lähtökohtana on ihmisen oma aktiivisuus ja halu kehittää omaa toimintaympäristöään. Ihmisen mukaan saaminen tämän muotoiseen kehittämistoimintaan on ollut haastavaa. Millä motivoida ihminen mukaan johonkin, minkä lopputuloksesta ei itsekään osaa työntekijänä vielä sanoa mitään?

Mukaan lähtemisen haasteita

Mukaan kutsuttujen joukossa on laaja kirjo tavallisia ihmisiä, joilla on laaja kirjo tavallisia ihmisten jokapäiväisiä haasteita. Osa kutsutuista oli ehtinyt elämässä jo pidemmälle, minkä vuoksi fyysisiä vaivoja oli tullut matkan varrella mukaan. Jo pelkästään konkreettinen paikalle pääseminen rajoittuneen liikuntakyvyn vuoksi muodostui ongelmaksi, eikä avun saaminen oikeaan aikaan aina onnistunut.

Aikataulut tuottivat ongelmia omien menojenkin suhteen. Tuttua mielenkiintoista tekemistä järjestettiin muualla samaan aikaan, jolloin siihen oli helpompi lähteä mukaan kuin vielä tuntemattomaan toimintaan. Osa mukaan kutsutuista oli kiinni oman asumisyksikkönsä henkilökunnan aikatauluissa, jolloin esimerkiksi samoihin aikoihin osuvan ruoka-ajan vuoksi osallistuminen ei onnistunut.

Kotoa lähteminen oli monille haastavaa, vaikka kehittäminen kiinnostikin. Uusiin ihmisiin tutustuminen ja uusiin tilanteisiin ajautuminen on jännittävää. Joskus jännitys voi nousta esteeksi, jonka ylitys kannustuksesta huolimatta jää tekemättä.

Paikalle pääseminen muodostui haasteeksi myös ihmisillä, joilla oma toimijuus oli kadoksissa. Pitkä työttömyysjakso tai erilaiset sairaudet voivat saada ihmisen tilaan, jossa oma henkinen toimintakyky heikentyy. Mielessä pyörivät ajatukset siitä, että itsellä ei ole mitään annettavaa tällaiseen kehitystyöhön, vaikka taustalta löytyisi pitkän linjan osaamista ja ammattitaitoa. Itseluottamus on kariutunut, koska tunne, että omille kyvyille ei enää ole tarvetta, on saanut ihmisestä vallan.

Elämä myllerryksessä - kun työttömyys kohtaa

Oman toimintaympäristön kehittäminen ja omien työelämävalmiuksien ylläpitäminen ovat asioita, jotka vaativat ihmiseltä paljon. Osalla mukaan kutsutuissa elämässä olivat menossa ajat, jossa ongelmia, huolia ja murheita oli kasautunut yhdelle ihmiselle kestämaton määrä. Tällaisessa tilanteessa edellä mainittuihin asioihin ei yksinkertaisesti ole voimavaroja eikä kiinnostusta.

Työttömyys aiheuttaa usein kriisin elämässä ja vaikeuttaa arkielämän sujuvuutta. Itsetunto ja -luottamus painuvat alas ja oma toimijuus saattaa kadota. Jos työttömyys pitkittyy, saattaa myös usko omaan tulevaisuuteen heiketä ja mielen täyttävät masennuksen sekaiset ajatukset. Hetkellistä helpotusta elämän tasapainon täysin horjuttaneeseen työttömyyteen voi pyrkiä ha-

Yritän
houkutellessa
tuttuja mukaan.

Meillä
on reipas henki –
jalat ei ole niin reippaat
ollenkaan!

Toivottavasti
tämä pysyisi tällaisena
helposti lähestyttävänä
toimintana ilman
suorittamista.

Alkuun tarvittiin
rakenne ja vetäjä, mutta tutuksi
tulemisen jälkeen innostus kantoi
eteenpäin.

Tällaisia
tarvitaan, että voi olla
heikompikin toimintakyky ja
voi tulla mukaan.

Ykkösasia,
että viihdytään.

Me
tarvitaan tätä
yhteisöllisyyttä.

kemaan päihteistä, joka sekin lyhyen helpotuksen jälkeen vie entistä syvemmälle ongelmien pohjattomaan kaivoon.

Tulevaisuutta vai utopiaa?

Haasteita on tässä artikkelissa koottu pitkä lista. Olisiko kuitenkin parempi, että ammattilaiset päättäisivät, mitä tehdään? Olisiko parasta, että ammattilaiset suunnittelisivat mielekkäitä ja hyödyllisiä ryhmiä, joihin on helppo tulla mukaan ja joita on helppo mainostaa?

Vastaus näihin kysymyksiin on kyllä ja ei, mutta pääasiassa ei. Valmiilla ryhmillä on paikkansa ja yleisönsä. Niillä on ehdottomasti hyvät puolensa, mutta pitkässä juoksussa onnistuneesti toteutettu yhdessä tehtävä kehitystyö ajaa niiden ohi. Saavutetut hyödyt ihmisen toimijuuden vahvistamisessa, oman yhteisön löytymisessä ja oman itsensä hyödylliseksi kokemisessa ovat Työste-hankkeen periaatteilla toteutettuna aivan eri tasolla.

Haasteet on huomioitava ja pohdittava, miten niiden yli on mahdollista päästä. Työsteen toiminta ei sovi kaikille. Aikatauluksesta johtuvat haasteet ovat aina kaikessa toiminnassa läsnä. Osa ajoista ei kaikille sovi, ja onkin pyrittävä etsimään aika, joka mahdollisimman hyvin sopii ihmisille, joita toiminnalla pyritään tavoittamaan. Ihmisten avun tarve on otettava huomioon, ja siihenkin on pystyttävä varaamaan riittävästi resursseja.

Akuutit kriisit ja elämän raskaat taakat ovat asioita, jotka ottavat oman aikansa ja siivunsa ihmisen voimavaroista. Kun

voimavaroja vapautuu käyttöön, saattaa yhdessä kehittämiseen pohjaava toiminta olla ajankohtaista.

Tätä hienoa toimintatapaa kohdentaessa on otettava huomioon eri ihmisryhmien haasteet ja loivennettava osallistumiskynnystä mahdollisimman paljon. Markkinointia toteutettaessa on otettava huomioon sen haasteet ja houkuttelevuus. Osa ihmisistä innostuu suoraan oman toimintaympäristönsä kehittämisestä, mutta voiko osalle tarjota jotain valmista, joka toimii ponnahduslautana kehittämistoiminnalle?

Uuden kehittäminen on aina haastavaa. Jos haasteiden takana ei hahmotu lopputuloksen arvokkuus, on haasteiden ylittämiseen tarvittavan motivaation löytäminen vaikeaa. Työste-hankkeessa kaikkien haasteiden keskellä on kuitenkin jotain uutta, josta on hyötyä sekä yksittäisille ihmisille että koko yhteisölle. Yhdessä jatkamme matkaa kohti parempaa Myllypuroa.

TOPI auttaa tarkastelemaan omaa työ- ja toimintakykyä erilaisissa tilanteissa

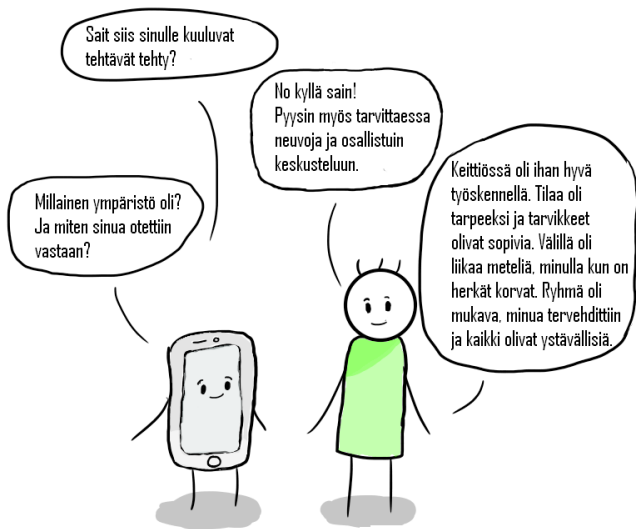
Teksti: Jennie Nyman, kuvat: Ronya Nyman

TOPI on saanut nimensä sanoista Toiminta, Oma suoriutuminen, Paikka ja Itsearviointi. TOPI:n avulla henkilö voi tarkastella omaa suoriutumista erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa sekä pohtia, mitkä asiat vaikuttivat toiminnan onnistumiseen.

Työ- ja toimintakyky ei ole pelkästään yksilön taidoista kiinni. Se, miten henkilö suoriutuu jostain (työ)tilanteesta, riippuu siitä, kuinka hyvin vuorovaikutus henkilön, ympäristön ja toiminnan välillä sujuu.

Työste-hankkeessa meillä on tavoitteena kehittää työkalu: TOPI, jonka avulla työelämän ulkopuolella oleva henkilö voi itse, itseään varten, tarkastella omia toiminnallisia tilanteitaan ja reflektoida niitä yksin tai jonkun kanssa.

Hyvä työ- ja toimintakyky lähtee siitä, että ihminen tunnistaa ja löytää itselleen merkityksellisiä toimintoja ja toimintaympäristöjä. Sellaisia, joihin hän haluaa sitoutua.

NJR

Digitalisaatio osallisuuden mahdollistajana

Sonja Frosti

Uskon, että digitalisaatio luo tulevaisuudessa aivan uudenlaisia tapoja toimia omalla alueella. Digitalisaation tarkoituksena on helpottaa arkea ja tuoda helposti tietoa siitä, mitä mahdollisuuksia asuinympäristö tarjoaa. Hyvin suunniteltuna digitaaliset palvelut tuovat ihmisiä yhteen tekemään asioita, jotka heitä kiinnostavat ilman raskasta organisoimisen tuskaa.

Viimeisen vuoden aikana on tullut opittua paljon. Roolini hankkeessa on ollut miettiä sitä, miten digitaalisilla palveluilla voidaan tukea uudenlaista yhteisöllistä toimintaa Myllypurossa. Upeita ideoita on tullut runsaasti, ja ne ovat liittyneet hyvin erilaisiin asioihin. Mitä siis pitäisi digitalisoida? Yhteisöllinen toiminta on aina rönsyilevää ja monimutkaista, se kuuluu toiminnan perusolemuksen. Alueelliset toimijat kytkeytyvät yhteen luovalla ja jatkuvasti muuttuvalla tavalla erilaisten toimintojen ympärille. Hankkeessa esiin nousseiden ideoiden toteuttamiseen löytyy paljon olemassa olevia rakenteita, joiden avulla niitä voidaan toteuttaa. Miksi se on kuitenkin edelleen niin työlästä? Miksi aikaa kuluu niin paljon vain toiminnan edellytysten luomiseen ja itse toiminnan toteuttamiseen jää aikaa hyvin vähän?

Mihin digitalisaatiota tarvitaan?

Digitalisaatio on nykypäivänä asia, josta pohistään ja puhutaan paljon. Se on asia, joka ymmärretään tärkeäksi, mutta koetaan vaikeaksi. Digitalisaatio on myös termi, mitä käytetään hyvin eri tavoin, ja siksi yritän nyt esimerkin avulla kertoa, miten itse ymmärrän sen, mikä digitalisaation tehtävä on.

Asukastoimikunta

Suuressa taloyhtiössä löytyy kerhotila tai kaksikin. Yhteisöllistä toimintaa on tiloista huolimatta vähän, mutta muutama asukas on päättänyt tehdä asialle jotain. Asiaa eteenpäin vietäessä herää kysymyksiä. Keitä talossa oikeastaan asuu? Ovatko he ylipäätään kiinnostuneita yhteisestä tekemisestä? Mitä se yhteinen tekeminen voisi olla? Ovatko tilat tarpeeksi kivoja ja sopivatko ne käyttötarkoitukseen? Jos ei, niin löytyisikö jostain läheltä sopivampi tila? Onko taloyhtiöllä jotain käyttörajoituksia tai sääntöjä tilojen käytön suhteen? Miten tila voidaan varata? Mitä kustannuksia tästä tulee ja kuka ne maksaa?

Kun joku sitten kaiken tämän selvittää, tulee tästä henkilöstä helposti asukastoiminnan puheenjohtaja, halusi henkilö sitä tai ei. Yhteisöllisen tekemisen järjestäminen ideasta toiminnoksi jää yhden tai muutaman henkilön vastuulle. Tässä vaiheessa voi helposti tulla mieleen, miksi vastuu ei jakaudu myös muille, ja vastuun kantaminen alkaa väsyttää. Tämänhän piti olla vain mu-

kavaa yhdessä tekemistä. Miksi minun pitää järjestää peli-ilta, vaikka se oli yhteinen idea?

Yksi vastaus tähän on taatusti se, että aktiivisista henkilöistä on tullut TIEDON ja siten TOIMINNAN PORTINVARTIJOITA. Heillä on vastaukset edellä esitettyihin kysymyksiin, ja koska toiminnan luonne on alati liikkuvaa, tieto kerääntyy helposti vain yhdelle tai muutamalle henkilölle. Siksi toiminta henkilöityy, ja tämä saattaa pahimmillaan muuttua myös toiminnan luonteen vastaiseksi. Muut eivät koe toimintaa tai tilaa omaksi, vaan esimerkiksi tietyn ikäryhmän tai sukupuolen puuhailuksi.

Oman ymmärrykseni mukaan perinteinen iskulause "tieto on valtaa" pätee vahvasti myös yhteisöllisessä toiminnassa. Miten tietoa voitaisiin siis paremmin jakaa kaikille? Tämä on se, missä digitalisaation rooli on merkittävä. Sen tehtävänä on yksinkertaisesti poistaa "inhimilliset" tiedon jakamisen tulpat ja luoda kaikille tasavertainen pääsy kaikkeen tietoon, mikä liittyy toimintaan, ja sitä kautta luoden yhdenveroiset edellytykset kaikille toimia. Enää ei ole Mutilaisen pökkakerho, vaan meidän kerho.

Digitalisaation nykypäivän haasteet:

Palvelut ovat pisteittäisiä

Tämän päivän yksi suurimmista haasteista on, että tieto ei liiku sektorirajojen yli tai edes yhden organisaation sisällä. Tämä on tietysti juuri se, missä digitalisaatiosta pitäisi olla apua. Digitaaliset palvelut, joita nykypäivänä tehdään, ovat hyvin pisteittäisiä, ja siksi ne palvelevat meitä vaihtelevasti. ”Taas yksi uusi nettipalvelu, mitä pitää ensin opetella käyttämään ja sen jälkeen vielä muistaa käyttää”, on lausahdus, jonka usein kuulee. Jo yhden organisaation sisällä saattaa olla kymmeniä erilaisia nettipalveluita, joissa henkilöitä on jopa työllistetty sillä, että he kopioivat tietoa yhdestä palvelusta toiseen. Ei ehkä aivan digitalisaatioatteen mukaista työtä.

Tietoa ei pystytä jatkojalostamaan

Tieto ei ole yhteiskäyttöistä, mikä tarkoittaa, että tieto on jumissa erillisissä ohjelmissa ja tietokannoissa, viranomaisrekistereistä yhdistysten omiin ohjelmiin. Tästä syystä puhutaan paljon rajapinnoista sekä muun muassa avoimesta tiedosta (kaupunki avaa omia verorahoilla maksettuja tietokantojaan).

Tieto ei ole ajankohtaista

Hyvin usein minkä tahansa nettisivujen ”ajankohtaista”-osiossa on jo ajat sitten vanhentuneita päivämääriä. Eikä se ole mikään

ihme. On työlästä käydä kopioimassa omasta kalenterista tapahtumia nettisivuille. Usein tämä työ on vain myös muutaman ”nettitaiturin” vastuulla. Tämä ajankohtaisuuden ongelma on aina olemassa, jos meillä on ihminen välissä tiedon siirrossa. Vastata, kun saamme koneen keskustelemaan koneen kanssa, tämä inhimillinen viive poistuu.

Reaalimaailman digitalisaatio vasta alussa

Suomessa on monta asiaa tehty hyvin ja esimerkiksi väestötietojärjestelmä on maailman huippua, mutta silti mekin olemme aivan alkumetreillä asian kanssa. Suurin osa reaalimaailman tiedosta ei ole digitaalisessa muodossa, ja vielä vähemmän tätä tietoa on viety internettiin asti.

Luotettavuus

Internet tarvitsee automatisoitua luotettavuutta. Koneen pitää pystyä ymmärtämään reaalimaailman oikeuksia. Yritykset, jotka kehittävät palveluita, eivät voi niitä määrittää. Julkisen sektorin ja kolmannen sektorin on otettava vahva rooli luotettavuuden tuomisessa digitaalisiin palveluihin.

Digitalisaatio osallisuuden mahdollistajana Työste-hankkeen näkökulmasta

Työste-hankkeessa heitetty haaste siitä, mitä pitäisi digitalisoida, ei ole ollut täysin yksinkertainen. Hankkeen alkuvaiheessa

oli vain kohderyhmäläiset ja mielekäs tekeminen Myllypuron alueella. Palaan siis kysymykseen, mitä ihmettä pitäisi digitalisoida. Koko Myllypuron alue? Kaikessa järjettömyydessään ja mahdottomuudessaan koen, että se on juurikin se asia, mihin on mielekästä tarttua. Digitaalisten palveluiden liiallinen yksinkertaistaminen ja yhteen asiaan keskittyminen ei ole mielekästä, kun juuri tämä nimenomainen asia on yksi suurimmista ongelmista kehityksen tiellä. Alueellisessa toiminnassa kytkeytyvät yhteen yhteiskunnan kaikki sektorit. Asukastalo Mylläri on siitä hyvä esimerkki. Sen toimintaa rahoittaa Helsingin kaupunki (julkinen sektori), sitä käyttävät yhdistykset ja yksityiset henkilöt (kolmas ja neljäs sektori), ja se toimii yrityksen omistamassa rakennuksessa (yksityinen sektori).

Perinteinen tapa hankkia tietoa alueen toiminnasta on verkostoituminen ja alueelle jalkautuminen. Tämä on kuitenkin aikaa vievää ja työlästä. Tämän menetelmän heikkous on myös siinä, että näin alueelta löytyvät vain aktiivisimmat toimijat. Mitä tapoja on siis tavoittaa koko Myllypuro? Millä tavoin on mahdollista tarttua tällaiseen monimutkaiseen verkkoon?

Julkisten rekistereiden hyödyntäminen

Suomi on hyvin järjestäytynyt yhteiskunta, ja meiltä löytyy paljon erilaisia julkisia rekistereitä ja tietokantoja. Voisiko niistä olla apua? Millaista tietoa julkiset rekisterit tarjoavat Myllypurosta? Voisiko niiden avulla saada kokonaiskuvan alueen tarjoamista palveluista?

Asiaa tutkittuani huomasin, että tietoa löytyy valtavasti paljon. Jopa alueellista tietoa on mahdollista saada. Erityisesti Helsingin kaupunki on kunnostautunut tämän tiedon tuottamisessa. Vain muutaman klikkauksen päästä löytyvät kaikki Helsingin kaupungin tarjoamat palvelut Myllypuron alueelta. Yhdistyksistä löytyy myös julkinen rekisteri, mutta alueellisen tiedon saaminen ei ole täysin mutkatonta, joskaan ei mahdotonta. Sama pätee yrityksiin. Tietoa etsiessä törmää myös useisiin muihin julkisiin tietokantoihin, joista löytyy alueesta runsaasti tietoa. Suomalaisessa yhteiskunnassa kerätään siis valtavasti paljon arvokasta tietoa, mutta tämä tiedon hyödyntäminen on vasta alkutekijöissään.

Alueellisen tiedon hyödyntäminen

Julkisten rekistereiden hyödyntäminen tarjoaa valtavasti mahdollisuuksia alueellisen toiminnan digitalisaatiossa, mutta tämä tieto ei yksin vielä riitä. Meille kaikille on tietysti selvää, että yhteisöllisessä toiminnassa virallisilla ja epävirallisilla yhdistyksillä on suuri rooli. Tällä sektorilla digitalisointi on kuitenkin hyvin alkutekijöissään. Yhdistystoiminnassa on paljon hallinnollista työtä, ja nykypäivän suunta näyttää olevan, että tällaiseen ”ylimääräiseen” työhön ei olla halukkaita sitoutumaan. Ihmisten halukkuus tehdä yhdessä asioita on kuitenkin vahva.

Lopuksi

Työste-hankkeessa on ollut silmiä avartavaa ymmärtää, miten ihmeellisenä ja ulkoapäin tulevana asiana digitalisaatiota pidetään.

Ikään kuin sillä ei olisi mitään tekemistä sen arjen kanssa, missä me elämme. Digitalisaation tehtävänä on kuitenkin vain saada tieto kulkemaan paremmin. Vaikka kaikenlaiset vempaimet ympärillämme kehittyvät hurjaa vauhtia, ne perusongelmat, joiden kanssa teemme joka päivä töitä, muuttuvat hitaasti. Edessä on vielä paljon suunnittelutyötä, että saamme digitalisaatiosta todellista hyötyä osallisuuden mahdollistajana.

Yhdessä toimiminen rakentaa siltoja – loppusanat

Tuula Mikkola

Työste-hankkeen tavoitteena on edistää hyvän ja mielekkään arjen vahvistumista Myllypurossa. Eri sukupolvien välinen, työelämän ulkopuolella olevien ihmisten ja ikäihmisten yhteinen toiminta vahvistaa Myllypuron asukkaiden keskinäistä kanssakäymistä ja yhteisöllisyyttä. Yhdessä toimiminen rakentaa siltoja osallistujien välille ja edistää näin kaikkien hyvinvointia ja toimintakykyä. Harrastus- ja vapaaehtoistoiminnassa syntyvä ja tarvittava osaaminen auttaa työelämän ulkopuolella olevia ihmisiä arvioimaan ja tunnistamaan omia kykyjään, mikä vahvistaa uskoa myös omiin työelämävalmiuksiin.

Työste-hanke perustuu uudelleenlaiseen toimintatapaan, jossa korostuvat osallistujien omista ja yhdessä jaetuista mielenkiinnon kohteista lähtevä kehittäminen ja toiminta. Kun toiminta tuntuu omalta, se koetaan mielekkäänä ja se mahdollistaa sitoutumisen yhteiseen toimintaan. Hankkeen idea- ja työpajoihin aktiivisesti osallistuneet työelämän ulkopuolella olevat ihmiset ja ikäihmiset ovat yhdessä kehittäneet erilaista toimintaa, esimerkiksi viikoittaista kävelyporukkatoimintaa, joka on jo alkanut juurtua osaksi ihmisten arkea. Samalla on synnytetty uusia ideoita ja tilaa uu-

sille toiminnoille. Heka-Myllypuron asukkaat ovat kehittämässä mielekästä toimintaa talojen kerhohuoneissa. Yhdessä Herttoniemen seurakunnan ja Aurinkoinen Hymy ry:n kanssa suunnitellaan yhteisöllistä ruokailua. Myös Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijat ovat osallistuneet toiminnan kehittämiseen yhdessä asukkaiden kanssa.

Yhdessä toimien rakennetaan siltoja paikallisten toimijoiden, asukkaiden, yhdistysten ja palvelutuottajien välillä, mikä mahdollistaa uusien toimintojen kehittämisen ja uusien osallistujien mukaan tulon toimintaan. Työste-hankkeen tavoitteena on kuvata ja mallintaa hankkeessa syntynyttä toimintaa, jotta sen tuloksia voidaan hyödyntää myös muilla asuinalueilla. Samalla kehitetään digitaalista alustaa, joka helpottaa alueen ihmisten yhteisen toimintaa. Toimintakyvyn itsearviointimittarilla, TOPII-la, mahdollistetaan oman selviytymisen ja edistymisen arviointi. Työste-hankkeen lopputuloksia ja tuloksia kuvataan sekä arvioidaan seuraavassa mikrokirjassa, joka ilmestyy syksyllä 2017.

MIKROKIRJAN LAATIMISEEN OSALLISTUNEET

Sonja Frosti on Digital Living International Oy:n projektityöntekijä.

Mari Heitto on Metropolia Ammattikorkeakoulun vanhustyön lehtori.

Ria Karhu on toimintaterapian opiskelija Metropolia Ammattikorkeakoulussa.

Kaija Kekäläinen on Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian lehtori.

Anu Lindholm edustaa Itä-Helsingin lähimmäistyö Hely ry:tä.

Tuula Mikkola on Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja vanhus-työn tutkinto-ohjelmassa ja Työste-hankkeen hankevastaava.

Elisa Mäkinen on Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja kuntoutuksen tutkinto-ohjelmassa ja Työste-hankkeen hankevastaava.

Jennie Nyman on Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian lehtori.

Ronya Nyman on nuori taiteilija Sipoosta.

Kristian Pesti on Herttoniemen seurakunnan Myllypuron alueen diakoni.

Sirpa Ritvanen on myllypurolainen Työste-hankkeen toimija.

Marianne Roivas on Metropolia Ammattikorkeakoulun suomen kielen ja viestinnän lehtori.

Esa Ruoho työskentelee Helsingin työttömät ry:ssä.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa

EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Metropolia

KIRKKO HELSINGISSÄ
HERTONIEMEN SEURAKUNTA

digital
living

Itä-Helsingin
lähimmäistyö
HELY